

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Neuvotteleva virkamies Natalia Härkin, 20.5.2021

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon pääsisällöt ja prosessityöskentely

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Kaupan tulevaisuusselonteon valmistelun prosessista

**Valmistelun taustalla:
TEM:n kirjallinen
kuuleminen 49/2020 &
toimeksiannon rajaus**

- Sisällöt (6), teemat, nostot, kehittämis-
edotuksia: 9/2021
- Ohjausryhmän rajaus
selonteosta 9/2021

**Valmistelua tukevat TEM:n
hankkimat asiantuntijapalvelut:**

- Kaupan alan asiantuntija-
artikkeli 55/2020
- Kaupan tilanne-, muutos- ja
tulevaisuuskuva 3/2021
- Kaupan alan digitalisaation
edistäminen 3/2021

**Valmistelu: substanssi eri
sisällöistä**

- **Eri sisältöalueiden
asiantuntijat, virkamies- ja
asiantuntijatyöryhmä:**
substanssietous
- Sisältövalmistelua,
johtopäätöksiä,
kehittämis-
ehdotuksia

Tilanne-, muutos- ja
tulevaisuuskuva

Johto-
päätökset

Tieto ja kehittämis-
ehdotukset
kaupan toimialan
kehittämiseksi pitkäjänteisesti
ja strategisesti sekä
skenaario ja visio

Ohjaus- ja seuranta: ohjausryhmä mm.

- Linjaa, priorisoi, ohjaa ja tukee työn
valmisteluja
- Tekee sisältö- ja kehittämis-
ehdotuksia

Parlamentaarinen seurantaryhmä

- Linjaa ja priorisoi selonteon
keskeisimmät tavoitteet
- Linjaa selonteonluonnoksen sisällöstä
ennen sen käsittelyä eduskunnassa
selontekona.

Valmistelusta: Kauppa osana aluekehittämistä, elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta

Substanssivalmisteluun osallistuneet:

- **TEM:** Olli Voutilainen, Natalia Härkin (pj), **LVM:** Veli-Matti Syrjänen, Noora Lähde, Essi Teljo, **MMM:** Auli Sihvola, **HVK:** Satu Hulkkonen, **YM:** Sanna Jylhä 3/2021 asti ja sen jälkeen Anna-Leena Seppänen, Ulla Koski ja Mika Ristimäki
  - 19.2.2021, 5.3.2021, 17.3.2021, 26.3.2021, 31.3.2021, 8.4.2021, 13.4.2021 (LVM), 20.4.2021 (YM), 28.4.2021, lisäksi sähköpostityöskentelyä
    - Kuulemiset 31.3.2021 (3): *Pekka Aaltonen, toimitusjohtaja*, Logistiikkayritysten Liitto ry, *Markku Heinonen*, kehitysjohtaja, Lappeenrannan kaupunki, *Sami Karhu*, toimitusjohtaja Osuustoimintakeskus Pellervo
  - TEM/IYR –valmistelu

Valmistelusta: Kauppa osana kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu

Substanssivalmisteluun osallistuneet:

- **TEM:** Linda Piirto, Juho Korteniemi, Kati Veijonen, Mika Honkanen, Sari Tasa, Natalia Härkin (pj), **MMM:** Pekka Sandholm, Kirsi Viljanen, **YM:** Sarianne Tikkanen, Sanna Jylhä 3/2021 asti ja sen jälkeen Anna-Leena Seppänen, Ulla Koski ja Mika Ristimäki
  - 23.2.2021, 25.3.2021, 8.4.2021, 21.4.2021, 28.4.2021, lisäksi sähköpostityöskentelyä
    - Kuuleminen 21.4.2021: Kaupan liitto ry: *Simo Hiilamo edunvalvontajohtaja, Marja Ola johtava asiantuntija, Bate Ismail ekonomisti, Ilari Kallio, johtava asiantuntija*
- TEM/IYR –valmistelu

Kauppa osana aluekehittämistä, elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

**Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**

Ohjausryhmän 9/2020 raja- ja selontekoon: aluekehittäminen ja huoltovarmuus

- Kaupan alueellinen elinvoimavaikutus ml. Kivijalkakauppa
- Kaupan ja palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja jakeluverkko
  - Kaupungistuminen
    - Keskustat, kauppakeskukset, kivijalkakauppa
  - Maaseutu ja harvaan asutut alueet
    - Maaseutukaupat, kauppa monipalvelupisteenä, kyläkauppatuki, *osuustoimintayrittäjyys*
- Kaavoitus
  - Elinvoimaisten kaupunkikeskustojen sekä niiden ohjaaminen ja sääntely
- Logistiikka
  - Logistiikka-, jakelu- ja *varastoinnin ratkaisut tulevaisuudessa*
- Huoltovarmuus
  - Päivittäistavarakaupan toiminnan jatkuvuus ja toimintavarmuus häiriö-, poikkeus- ja kriisitilanteissa
  - Elintarvikeketjun keskinäinen riippuvuus huoltovarmuudessa

Keskusteluun: Kauppa osana aluekehittämistä, elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta – johtopäätökset sekä kehittämissuhteet

Johtopäätös 1. *Tulevaisuudessa kaupan tavarat ja palvelut vaihtavat omistajaa yhä enenemässä määrin paikkariippumattomasti ja verkkokauppa tekee fyysisen asiain kauppaliikkeissä osin tarpeettomaksi. Tämä kehitys sisältää voimakkaista muutoksia. Samaan aikaan on menossa kehitys, jossa kaupallinen toiminta keskittyy erityisesti kaupunki- ja kuntakeskustoihin, kauppakeskuksiin sekä keskustojen ulkopuolisiin kauppakeskityksiin ja maaseutualueilla sekä jopa kaupunginosissa kaupat kehittyvät monipalvelukeskuksiksi. Kaupunkien vetovoimaiset kaupalliset alueet tulevat supistumaan ja liiketoimialle tulee uutta käyttöä. Keskustoista tulee enenevässä määrin tapahtuma- ja elämyskeskuksia. Kivijalka- ja erikoiskaupat löytävät uusia toimintatapoja hybridikauppoina, erityisesti verkkokaupan kasvun myötä.*

Kehittämissuhteet 1.1.

Selvitetään, millaisia uudenlaisia keinoja ja välineitä kaupan toimiala tarvitsee vauhdittamaan toimialan uudistumista ja kaupallisten keskustojen (kuten, kaupunkikeskukset, kaupunkien ulkopuoliset kauppakeskukset) elinvoimaa (kaupan alan uusiutumistukipaketti: TKI-panokset, mahdollisesti myös investoinnit, kuten drone logistiikkaan, verkko- ja hybridikaupan kehittämiseen sekä osaamiseen).

Kehittämissuhteet 1.2.

Jatkokehitetään maaseutualueiden monipalvelukeskusten -toimintamalli vahvistamaan alueiden elinvoimaa julkisten ja yksityisten palvelujen tuottamisessa (kyläkauppatuki vol 2).

Keskusteluun: Kauppa osana aluekehittämistä, elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta - johtopäätökset sekä kehittämissuhteet

Johtopäätös 2. *Tulevaisuudessa kauppa on uudistunut muuttuneessa toimintaympäristössä. Myös kaupan sijainnin ohjaus, kaavoitus sekä lupaprosessit tukevat kaupan uudistumista. Ennakoivalla, osallistavalla ja avoimella kaavoituksella ja maapolitiikalla edistetään kaupan toimijoiden mukana oloa suunnittelussa aiempaa paremmin.*

Kehittämissuhteet 2.1.

Selvitetään ja jatkokehitetään kaupan sijainnin ohjauksen ja siihen liittyvän sääntelyn sujuvoittamisen tarpeita huomioiden kaupan toimintaympäristön muutokset, erityisesti digitalisoituminen, ilmastonmuutos sekä terveys- ja turvallisuusuhat.

Keskusteluun: Kauppa osana aluekehittämistä, elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta - johtopäätökset sekä kehittämissuhteet

Johtopäätös 3. Suomen maantieteellinen sijainti, harva-asutus ja suuri pinta-ala ohjaavat kaupan alan kuljetusmuotojen ja jakelukanavien valintaa. Tulevaisuudessa suomalaisen verkkokaupan jakelukanavan toimintakyky, sisältäen tietoliikenneyhteydet, on muodostunut erääksi keskeisimmäksi kilpailukykyyn vaikuttavaksi tekijäksi.

Kehittämissuhteus 3.1. Selvitetään, millä toimenpiteillä valtio sekä kaupan alan yritykset ja alan järjestöt voivat edistää verkkokaupan tehokkaita sekä nopeita jakelukanavia ja logistisia ratkaisuja, verkkokaupan kasvussa sekä kansainvälistymisessä.

Kehittämissuhteus 3.2. Selvitetään, millaisia kehittämistarpeita kansallisessa lainsäädännössä on miehittämättömien ilma-alusten/dronien myötä/käytössä osana logistista ketjua tavaroiden kuljettamisessa.

Kehittämissuhteus 3.3. Selvitetään, voisiko sertifioituista ympäristöystävällisistä (0-päästöinen, hiilinegatiivinen) kuljetusketjuista syntyä kilpailuetua.

Keskusteluun: Kauppa osana aluekehittämistä, elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta - johtopäätökset sekä kehittämissuositukset

Johtopäätös 4. *Tulevaisuudessa digitalisoitumisen ja logistiikan kehityksen myötä kauppa toimii globaalisti, eikä keskity kotimarkkinoille. Ulkomaisten toimijoiden varastot voivat tulevaisuudessa sijaita yhä kauempana Suomesta. Tällä puolestaan saattaa olla merkittäviä vaikutuksia Suomen huoltovarmuuteen erilaisissa häiriötilanteissa. Elintarvikehuollon turvaamisella varmistetaan väestön ravinnon saatavuus, laatu ja turvallisuus. Kriittisen infrastruktuurin varmistaminen on kaupalle tärkeää, erityisesti sähkön osalta.*

Kehittämissuositus 4.1.

Kartoitetaan, millä toimenpiteillä valtio voi tukea markkinoiden toimintavarmuuden turvaamista päivittäistavaruudessa. Suomen huoltovarmuuden turvaamiseksi on kiinnitettävä tulevaisuudessa erityistä huomiota suomalaisen alkutuotannon sekä elintarviketeollisuuden omavaraisuuden ja kaupan kotimaisen omistuksen pitämiseen jatkossakin hyvällä tasolla.

Kehittämissuositus 4.2.

Luodaan kaupan toimialalle huoltovarmuuden uusi toimintamalli yhteistyössä keskeisten toimijoiden kanssa (esimerkiksi harvennettu myymäläverkostomalli sisältäen muun muassa maksu- ja tietoliikenteen, varasähköjärjestelmän, kansalaisten palvelupisteen, tiedon-, veden ja välttämättömien jakelu).

Keskustelun pohjaksi: Kauppa osana aluekehittämistä, elinvoimaisuutta ja huoltovarmuutta kaupan toimialan tulevaisuusselonteossa

1. Mitkä ovat virkamies- ja asiantuntijatyöryhmän nostot valmistellusta sisällöstä, johtopäätöksistä sekä kehittämis ehdotuksista?
2. Mitä mahdollisia muutostarpeita virkamies- ja asiantuntijatyöryhmällä on selonteon tämän sisältöalueen jatkovalmisteluun?
3. Virkamies- ja asiantuntijatyöryhmän muut nostot jatkovalmisteluun.

Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu - johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

 **Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**

Ohjausryhmän 9/2020 raja- selontekoon: Yritysvastuu, kestävä kauppa ja ilmastonmuutos

- Vastuullisuustyö, kestävät valinnat ja eettisyys
  - ml. kaupan ympäristö- ja sosiaalinen vastuu
    - mm. asiakkaiden omien kulutustietojen hyödyntäminen itsensä hyväksi (liittyy myös sisältöön asiakaslähtöisyys ja kuluttajakäyttäytyminen
- Hiilineutraalisuus, ympäristö- ja hiilijalanjälki (ml. Vähähiilisyystiekartat), ilmastonmuutos
  - Ostamisesta ja omistamisesta käyttöoikeuksiin
    - *Alusta-*, *jakamis-* ja kiertotalous
- HO:n mukaan poistotekstiilien erilliskierrätys käynnistyy Suomessa 2023 loppuun mennessä
- Ympäristöosaamisen kasvu kaupan alalla (liittyy myös sisältöön: koulutus ja osaaminen)

Keskusteluun: Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu - johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

Johtopäätös 1. *Tulevaisuudessa kaupan toimiala on hiilineutraalisuuden edelläkävijä ja saavuttaa hiilineutraalisuuden vuonna 2035. Kauppa tekee aktiivisesti hiilineutraalisuutta tukevia toimia, on aktiivinen energiatehokkuussopimusten sopimuskumppani ja investoi energiatehokkuuteen ja omaenergian tuotantoon.*

Kehittämisehdotus 1.1.

Vauhditetaan kaupan alan vähähiili-investointeja kehittämällä valtionhallinnon ja kaupan alan yhteistyönä energiatehokkuussopimustoimintaa ja kannusteita.

Keskusteluun: Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu - johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

Johtopäätös 2. *Tulevaisuudessa kaupan ala on edelläkävijä ja vahva kiertotalouden toteuttaja. Tehokkuuden parantuessa myös kaupan kilpailukyky paranee.*

Toimenpide-ehdotus 2.1. Luodaan uutena toimenpiteenä kaupan alan kiertotalouden toimenpideohjelma eri ministeriöiden ja kaupan toimijoiden kanssa.

Keskusteluun: Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu - johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

Johtopäätös 3. *Tulevaisuudessa kaupan alalla on vastuullisuustyötä edistämässä digitaaliset työvälineet sekä monimuotoisuusmallit ja työkalut valtavirtaistamisessa. Valtio kannustaa kaupan alaa vastuullisiin toimintatapoihin.*

Kehittämisehdotus 3.1.

Kehitetään yhdessä kaupan alan kanssa digitaalisia työkaluja kaupan alan vastuullisuustyön edistämiseen, mukaan lukien toimitusketjujen vastuullisuushallinta.

Kehittämisehdotus 3.2.

Toteutetaan kaupan alan monimuotoisuusmallien ja -työkalujen valtavirtaistamisen hanke yhdessä kaupan alan ja työntekijöiden kanssa.

Keskusteluun: Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu - johtopäätökset sekä kehittämisehdotukset

Johtopäätös 4. *Tulevaisuudessa Suomi tekee vastuullisuudessa vaikuttamistyötä etsien ratkaisuja globaaleihin ongelmiin kansainväliseen ja EU-tasoiseen yhteistyöhön panostamalla kokonaisvaltaisesti ja systemaattisesti. Kaupan alan yhteinen sitoumus toimia kansainvälisten vastuullisuusstandardien mukaisesti sekä omassa toiminnassa että arvo- ja tuotantoketjuissa edistää hitaammin kehittyviä toimijoita pääsemään mukaan vastuullisuuskehitykseen.*

Toimenpide-ehdotus 4.1.

Luodaan yhtäläisiä toimintaedellytyksiä tukevan lainsäädännön ja standardien kehittämiseksi EU- ja kansainvälisen vaikuttamisen kaupan alan pelikirja, joka kattaa Suomen kannanotot ja toimenpiteet: 1) kestävän kehityksen teemoihin, 2) vastuullisuuden teemoihin ja 3) verkkokauppaan.

Keskustelun pohjaksi: Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu

1. Mitkä ovat virkamies- ja asiantuntijatyöryhmän nostot valmistellusta sisällöstä, johtopäätöksistä sekä kehittämisehdotuksista?
2. Mitä mahdollisia muutostarpeita virkamies- ja asiantuntijatyöryhmällä on selonteon tämän sisältöalueen jatkovalmisteluun?
3. Virkamies- ja asiantuntijatyöryhmän muut nostot jatkovalmisteluun.

Keskeistä taustaa

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

**Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**

Selonteon alustava sisällysluettelon luonnos **pääsisällöistä** – (kokousaineistossa tarkempi luonnos) keskustelun ja jatkovalmistelun pohjaksi

1. Selonteon lähtökohdat ja valmisteluprosessi

2. Kaupan toimialan rakenne ja muutokset

3. Kuluttajakäyttäytyminen

4. Kaupan alan työllisyys, osaaminen ja koulutus

5. Aluekehittäminen, kaupan saavutettavuus ja huoltovarmuus

6. Digitalisaatio

7. Kestävä kauppa, ilmastonmuutos ja yritysvastuu

8. Markkinoiden toimivuus ja kilpailullisuus sekä yrittäjyyden edistäminen

9. Yhteenveto: Keskeiset havainnot ja johtopäätökset, kehittämissuositukset ja politiikkasuositukset

10. Visio/tavoitetila – kaupan toimialan tulevaisuuskuva 2030

11. Sanasto

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon valmistelun aikatauluista nostoja, v. 2021

Selonteon valmistelu ja kirjoittaminen

Tammikuu-syyskuu
 Kuluttajakäyttäytyminen, digitalisaatio, yritysvastuu, kestävä kauppa ja ilmastonmuutos sekä aluekehittäminen ja huoltovarmuus, kaupan työvoima, osaaminen ja koulutus sekä kilpailullisuus, sääntelyn sujuvoittaminen ja yrittäjyyden edistäminen sekä muu valmistelu

Elo-, loka- ja marraskuu
 Ohjausryhmä, virkamies- ja asiantuntijatyöryhmä

Lokakuu
 Parlamentaarinen seurantaryhmä

Maalis-, huhti-, touko- ja kesäkuu
 Ohjausryhmä, virkamies- ja asiantuntijatyöryhmä

Huhti- ja kesäkuu
 Parlamentaarinen seurantaryhmä

Elo-syyskuu
 Selonteon luonnoksen valmistelu kirjalliseen kuulemiseen

Loka-marraskuu
 Kirjallisen kuulemisen toteuttaminen

Marras-joulukuu
 Kirjallisen kuulemisen työstäminen ja selonteon viimeistely luovutettavaksi eduskunnalle

Kevätistuntoaika 2022
 Selonteon luovutus eduskunnalle

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteon valmistelun aikatauluista nostoja, v. 2020

Maaliskuu
Ohjausryhmän
sekä virkamies-
ja asiantuntija-
työryhmän
asettaminen

Huhti–toukokuu
Kirjallinen kuuleminen

Touko–elokuu
• Kirjallisen kuulemisen yhteenvedon ja kuulemisen vaikutusten työstäminen selonteon valmisteluun
• Ostopalvelujen kilpailutukset ja hankinnat

Marraskuu
Parlamentaarisen seurantaryhmän asettaminen

MAALIS

HUHTI

TOUKO

KESÄ

HEINÄ

ELO

SYYS

LOKA

MARRAS

JOULU

Kesä-lokakuu, julkaisu 3.12.2020
Asiantuntija-artikkelin hankinnan toteutus

Elokuu 2020 –maaliskuu 2021: 3.8.– 3/2021
Kaupan digitalisaation edistämisen hankinnan toteutus

Syyskuu 2020 –maaliskuu 2021: 15.9.– 3/2021
Kaupan tilanne-, muutos- ja tulevaisuudenkuva hankinnan toteutus

Selonteon tiedonhankinta ja kirjoittaminen

Maalis 2020–joulukuu 2020

Selonteon tiedonhankinta ja kirjoittamista, työvaiheina myös muun muassa kyselyjä, työpajoja, kirjallinen kuuleminen, eri työryhmien työskentelyt jne. Selonteko valmistuu vuonna 2021.

Kiitos!

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

 **Kaupan alan
tulevaisuusselonteko**